

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності»
(назва освітньої програми)

на тему: «Облік та контроль дебіторської заборгованості: сучасний стан і напрями
удосконалення (на прикладі ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ»)»

Виконавець:

Студентка б1 групи факультету менеджменту, обліку
та інформаційних технологій

Кічук Марина Василівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Лоханова Наталія Олексіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Облік дебіторської заборгованості є одним із ключових завдань у вирішенні проблем, що виникають під час поточного управління підприємством, у тому числі з позиції оптимального співвідношення між ліквідністю та прибутковістю. Актуальність теми роботи обґрунтована тим, що динаміка зміни дебіторської заборгованості, її склад, структура та якість, а також інтенсивність збільшення чи зменшення мають великий вплив на оборотність капіталу, вкладеного в оборотні активи, а отже, на фінансовий стан підприємства. Тому особливо важливим є дієвість контрольної функції обліку у своєчасному погашенні дебіторської заборгованості за визначеною вартістю, відповідно до концептуальних основ національних та міжнародних стандартів, у терміни передбачені договірними зобов'язаннями.

Метою дослідження в роботі є обґрунтування теоретичних положень, вивченні діючої практики та удосконаленні обліку, аналізу і контролю дебіторської заборгованості на підприємстві ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ».

Завдання дослідження:

- описати економічну сутність дебіторської як об'єкту обліку та визначити її класифікацію;
- дослідити особливості та порядок відображення на рахунках обліку дебіторської заборгованості підприємства за міжнародними та національними стандартами;
- проаналізувати організацію обліку дебіторської заборгованості на підприємстві на ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» і визначити сучасні проблеми обліку дебіторської заборгованості в системі управління підприємством;
- запропонувати пропозиції з удосконалення обліку розрахунків із дебіторами ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ»;
- обґрунтувати напрями вдосконалення управління дебіторською заборгованістю на підприємстві шляхом побудови економіко-математичної моделі.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку, аналізу і контролю дебіторської заборгованості на ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних засад організації обліку, аналізу і контролю дебіторської заборгованості на підприємстві.

Методи дослідження Для вирішення завдань, які були поставлені використовується ряд методів дослідження: для розкриття економічної сутності дебіторської заборгованості системний підхід; для вивчення вітчизняного та міжнародного досвіду ведення обліку дебіторської заборгованості метод порівняння; при аналізі дебіторської заборгованості протягом трьох років та наочного відображення всіх результатів графічний, табличний метод та метод порівняння, для визначення залежності між залежними та незалежними змінними економіко-статистичний метод; для складання висновку та наданні рекомендацій підприємству щодо покращення обліку та контролю дебіторської заборгованості абстрактно-логічний.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти, періодичні видання, у тому числі матеріали з науково-практичних конференцій, роботи зарубіжних вчених, фінансова звітність ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» та інформація з облікових реєстрів підприємства.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (77 найменувань) та 12-ти додатків. Загальний обсяг роботи становить 130 сторінок. Основний зміст викладено на 89 сторінках. Робота містить 18 таблиці, 37 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні аспекти обліку розрахунків з дебіторами»* розглянуто економічну сутність та види дебіторської заборгованості, теоретичні основи організації обліку розрахунків із дебіторами, їх нормативно-правове регулювання за міжнародними та національними стандартами обліку; виявлено сучасні проблеми обліку дебіторської заборгованості в системі управління підприємством.

У другому розділі *«Облік дебіторської заборгованості на підприємстві ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ»* проаналізовано основні показники господарської діяльності ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» за 2020 – 2022 роки, виявлені особливості організації первинного, синтетичного та аналітичного обліку дебіторської заборгованості на підприємстві та визначені шляхи його покращення.

У третьому розділі *«Методологія контролю дебіторської заборгованості на ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ»»* проведено аналіз розрахунків із дебіторами ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» за 2020 – 2022 роки, а також оцінка системи контролю дебіторської заборгованості на підприємстві та рекомендації щодо його поліпшення, шляхом побудови економіко-математичної моделі спрогнозовано значення коефіцієнта швидкої ліквідності на 2020 – 2022 роки.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що поставлені на початку цілі досягнуті, а завдання – виконані. При цьому були отримані такі висновки:

1. З погляду цивільного права дебіторська заборгованість є майновим правом підприємства на отримання від контрагента певного обсягу коштів за поставлену готову продукцію (товари, роботи, послуги).

2. Проаналізувавши чинні національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та підходи науковців, доходимо висновку, що дебіторська заборгованість є сумою заборгованості дебіторів суб'єкту господарювання на певну дату, що виникла як наслідок наданих коштів, проданих товарів, інших активів, реалізованих послуг безпосередньо боржнику, та не є фінансовим активом, який має котирування на активному ринку.

3. Облік поточної дебіторської заборгованості ведеться на рахунках 34 «Короткострокові векселі одержані», 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 37 «Розрахунки з різними дебіторами».

4. Результати дослідження засвідчують, що облік дебіторської заборгованості в Україні чітко регулюється НП(С)БО 10, положення якого певною мірою відрізняються від запропонованих у міжнародних стандартах. Ці відмінності викликані, в першу чергу, національними та економічними особливостями, що склалися в Україні. Відповідність обліку, в тому числі дебіторської заборгованості, світовим вимогам є однією з передумов успішної інтеграції українського бізнесу в міжнародне економічне середовище. Головною відмінністю вітчизняного обліку дебіторської заборгованості від міжнародної практики є те, що він чітко регламентований і не передбачає альтернативи для підприємства, а також те, що М(С)ФЗ розглядають дебіторську заборгованість більш широко з урахуванням тривалого досвіду співпраці з іноземними контрагентами.

5. Для практичної частини нашого дослідження розглянемо діяльність Товариства з обмеженою відповідальністю ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ». Підприємство створене в липні 2016 року. Основною метою діяльності підприємства є: отримання прибутку; досягнення високого рівня обслуговування споживачів. Предмет та основні напрямки діяльності ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ»: виробництво зовнішньої реклами.

6. ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» веде оперативний бухгалтерський облік і статистичну звітність та здійснює облік результатів своєї діяльності відповідно до чинного законодавства за національними стандартами бухгалтерського обліку на загальній системі оподаткування. Є платником податку на додану вартість. Результати діяльності підприємства відображаються в щоквартальних та річних балансах, у звітах про фінансові результати, а також у річному звіті.

7. Аналіз господарської діяльності підприємства свідчить, що ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» прибуткове підприємство. Не зважаючи на тяжкі умови останніх років: карантини у зв'язку з пандемією, повномасштабні військові дії, підприємство за 2020 - 2022 рік отримало чистий прибуток, але він має тенденцію до зниження. Дана ситуація привела до зниження показників рентабельності підприємства. При цьому ці показники достатньо високі. З вищесказаного можна зробити висновок, що ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» потрібно дещо активізувати свою діяльність у напрямку покращення фінансових результатів. В цілому роботу підприємства можна охарактеризувати як задовільну, оскільки більша частка показників ліквідності, фінансового стану, ділової активності та рентабельності мають високі значення.

8. На підприємстві відсутня довгострокова дебіторська заборгованість. Дебіторська заборгованість найбільшим оборотним активом ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» (її частка на кінець 2022 року складає 22% в загальних активах і 70% в оборотних активах) . Активи підприємства за досліджуваний період (з 2020 по 2022 рік) знизились на 12%, оборотні активи на 22% (найбільше зниження спостерігається за запасами та грошовими коштами – більше 40%). При цьому зниження дебіторської заборгованості з 2020 року по 2022 рік здійснилось лише на 4 %. Найбільшою часткою в складі дебіторської заборгованості ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» є заборгованість за товари, надані послуги та виконані роботи. При

зниження обсягів всіх активів підприємства в 2022 році в порівнянні з 2020 роком, вона зросла за цей період на 22%, її частка в оборотних активах наприкінці 2022 року складає 55%, що на 20 в.п. більше, ніж станом на 31.12.2020 року.

9. Аналіз показників ефективності дебіторської заборгованості свідчить, що за досліджуваний період прискорилась її оборотність, та знизився термін обороту в днях. Це позитивний показник роботи по управлінню дебіторською заборгованістю підприємства. В 2022 році на ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» даний коефіцієнт складав 1,2. Перевищення дебіторської заборгованості над поточним зобов'язаннями не є позитивним для підприємства, оскільки воно зобов'язане розраховуватися за боргами перед кредиторами незалежно від того, отримує воно борги від своїх дебіторів, чи ні. В цілому ж на ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» управління дебіторською заборгованістю здійснюється на високому рівні, прострочена та сумнівна заборгованість відсутня.

10. Для здійснення обліку господарської діяльності ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» керується чинним законодавством. На підприємстві застосовується автоматизована форма бухгалтерського обліку. База даних формується та обробляється в програмному продукті «1С:Бухгалтерія». Використовуються кваліфіковані електронні підписи для подачі фінансової звітності підприємства з метою усунення можливостей фальсифікації. Обліково-контрольною та аналітичною діяльністю на підприємстві займається бухгалтер згідно розробленої посадової інструкції. Відповідальність за правильну організацію бухгалтерського обліку несе керівник ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ».

11. Облік дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» здійснює згідно чинному законодавству в реєстрах синтетичного та аналітичного обліку.

12. В підприємстві ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» регулярно перевіряється дотримання правил бухгалтерського обліку, щоб вчасно стягнути дебіторську заборгованість і погасити заборгованість кредиторам. На підприємстві функції внутрішнього контролера виконує бухгалтер у зв'язку з відсутністю інших посадових осіб облікового складу. За даними інформації, отриманої на підприємстві, безнадійна, сумнівна та прострочена дебіторська заборгованість відсутня. Ніяких документів, що підтверджують результати проведення процедур контролю на ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» не ведеться.

13. З ціллю визначення напрямів управління дебіторською заборгованістю на ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» проведено дослідження впливу заборгованості на фінансові показники діяльності підприємства, а саме на стан кредиторської заборгованості шляхом економіко-математичного моделювання. Було побудовано рівняння парної регресії, на основі якого зроблені висновки, що зростання дебіторської заборгованості на підприємстві приводить до зростання кредиторської заборгованості, так якщо дебіторська заборгованість зростає на 10 тис. грн., зростання кредиторської заборгованості буде становити 15 тис. грн. Зростання кредиторської заборгованості може призвести до погіршення платоспроможності та ліквідності ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ», вплинути на фінансову стійкість підприємства тому менеджменту товариства необхідно посилити методи управління дебіторською заборгованістю.

14. Для вдосконалення організації та ведення обліку та контролю дебіторської заборгованості на підприємстві можна рекомендувати:

- припинення дій договорів з покупцями, що порушують платіжну дисципліну;
- визначення можливостей застосування кредитної політики щодо окремих покупців продукції та формування її принципів і умов;
- впровадження вексельної форми розрахунків в систему господарських взаємовідносин для попередження виникнення безнадійної заборгованості;
- створення резерву сумнівних боргів та визначення порядку його розрахунку в обліковій політиці підприємства;
- здійснення контролю за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості;
- проведення інвентаризації заборгованості;
- виявлення фактів існування реальної можливості стягнення дебіторської заборгованості та здійснення дієвих заходів щодо цього тощо;
- включення до договору штрафних санкцій, які передбачають їх нарахування у разі порушення клієнтом умов договору;
- застосування факторингу;
- розробка системи преміювання та мотивації співробітників, робота яких безпосередньо пов'язана з контролем та оптимізацією рівня дебіторської заборгованості організації.

Представлений нами метод розрахунку резерву сумнівного боргу з аналізом трирічного періоду є найбільш ефективним, економічно обґрунтованим та придатним для використання на практиці. Він дасть можливість просто і правильно визначити резерв, що забезпечить достовірне та вчасне складання фінансової звітності, для зручного використання її широким колом зацікавлених осіб.

Рекомендовано для підприємства алгоритм проведення внутрішнього контролю. Для успішного функціонування системи контролю на підприємстві необхідно ввести в штатний розпис посаду бухгалтера-аналітика (внутрішнього контролера).

Правильно організований облік дебіторської заборгованості надасть можливість заздалегідь передбачити та не допустити збільшення дебіторської заборгованості, уникнути ризиків виникнення неплатежів та зменшити ймовірність виникнення безнадійної заборгованості. Введення у виробничо-господарську діяльність підприємства рекомендацій щодо вдосконалення організації обліку дебіторської заборгованості, створить умови для швидкого зростання бізнесу і збільшення фінансових можливостей підприємства.

Отже, незважаючи на те, що розмір дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги у 2022 р. зменшився порівняно з минулими роками, ми рекомендуємо підприємству ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ» і надалі приділяти багато уваги цьому активу, оскільки дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги займає найбільшу частку серед усієї дебіторської заборгованості, а також у частині оборотних активах. Ефективний контроль дебіторської заборгованості допоможе підвищити фінансові показники підприємства, а також активно функціонувати на ринковому середовищі.

АНОТАЦІЯ

Кічук М.В., «Облік та контроль дебіторської заборгованості: сучасний стан і напрями удосконалення (на прикладі ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ»)»

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності

«071 «Облік і оподаткування» за магістерською програмою Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності»

Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2024 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес організації обліку, аналізу і контролю дебіторської заборгованості на ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ».

У роботі розглядаються теоретичні аспекти економічної сутності дебіторської заборгованості, обліку і контролю розрахунків з дебіторами.

Проаналізовано діючу практику первинного, синтетичного та аналітичного обліку дебіторської заборгованості на ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ», а також стан розрахунків підприємства з дебіторами.

Запропоновано шляхи удосконалення обліку і контролю дебіторської заборгованості на ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ».

Ключові слова: ТОВ «СФЕРА БІЗНЕСУ», актив, дебітори, заборгованість, облік, аналіз, контроль.

ANNOTATION

Kichuk M.V., "Accounting and control of Receivables: current State and directions for improvement (on the example of SPHERA BIZNESU LLC)"

thesis for Master degree

in specialty 071 «Accounting and Taxation» under the program

«Accounting, Audit and Taxation of business activities»,

Odesa National Economic University

Odesa, 2024

Thesis consists of three chapters. Object of study - the process of organizing accounting, analysis and control of receivables at SPHERA BIZNESU LLC.

The paper examines the theoretical aspects of the economic essence of accounts receivable, accounting and control of settlements with debtors.

The current practice of primary, synthetic and analytical accounting of receivables at SPHERA BIZNESU LLC was analyzed, as well as the state of the company's settlements with debtors.

Ways to improve accounting and control of receivables at SPHERE BIZNESU LLC are proposed.

Keywords: Sphere of Business LLC, asset, debtors, debt, accounting, analysis, control.